

Tűzkeresztség. A Magyar Királyi Légierő és a Szlovák Légierő első harci tapasztalatai 1939 márciusában

A Magyar Királyi Honvédség és Légierő második világháborús történetével kapcsolatban számtalan szak- vagy ismeretterjesztő irodalom jelent már meg. A háborút megelőző hadi eseményekről azonban keveset tudunk, és még csekélyebb az elsődleges forrásokat feldolgozó szakirodalom.

Ilyen, kevésbé ismert és elfeledett konfliktus volt a szlovákok által csak *Kis Háborúnak* elnevezett határkonfliktus, amely a magyar és a szlovák hadsereg között zajlott 1939 tavaszán. A magyar honvédség Csehszlovákia szétesése után, 1939 márciusában elfoglalta Kárpátalját, majd mintegy ennek a hadműveletnek a kiegészítéseként megszállt egy keskeny határsávot az újonnan alakult Szlovákiából. Magyarországnak Kárpátaljára szüksége volt, mivel így lehetett csak természetes határvonala hagyományos szövetségesével, Lengyelországgal. A Kárpátalja és Szlovákia közötti határszakaszra is szükség volt, mivel erről a területről a szlovák hadsereg veszélyeztetni tudta az Ung völgyében húzódó vasútvonalat, amely Lengyelországot kötötte össze Magyarországgal.

A szlovák történészek által használt *Kis Háború* kifejezés hibás, mivel a két fél között nem volt hadüzenet és a diplomáciai kapcsolatokat sem szakították meg egymással. A szlovák–magyar határkonfliktus katonai eseményeivel kapcsolatban 2013-ban jelent meg egy angol nyelvű könyv, amely a témában teljes mértékben újdonságnak számít. A könyvet *dr. B. Stenge Csaba* hadtörténész írta, aki jelenleg a tatabányai városi levéltár igazgatója. A szerző a konfliktus során elsősorban a két szemben álló fél légierőjének harci tevékenységére fókuszál. B. Stenge Csabának nem ez az első könyve a magyar királyi honvédség és légierő történetével kapcsolatban. A szerző elsősorban a Magyar Királyi Légierő második világháborús tevékenységét kutatja. Számtalan, rövidebb és hosszabb publikációja és könyve látott már napvilágot a témában. A jelenleg megjelent könyv sok szempontból egyedülálló, mivel az 1939-es szlovák–magyar határkonfliktust még soha senki nem kutatta ilyen részletekbe menően. A konfliktus hadi eseményeiről keveset tudunk, mivel az erre vonatkozó iratanyagok megsemmisültek vagy eltűntek a világháború időszakában.

A szlovák történészek sokkal többet foglalkoztak és jelenleg is foglalkoznak a *Kis Háborúval*, de a legtöbb esetben ők sem képesek pontos és konkrét adatokat szolgáltatni a hadműveletekről. Sokszor még a saját alakulataik tekintetében is pontatlanok az információik. A szerző tehát egy merőben új dolgot publikált, amely mind magyar, mind pedig szlovák viszonylatban is mérföldkő lehet a témában. Természetesen a magyar szakirodalom és levéltári források mellett felhasználta a Szlovákiában is elérhető szakirodalmat és levéltári anyagokat, valamint kutatómunkája során igénybe vette a cseh Hadtörténeti Intézet és a freiburgi hadtörténeti levéltár iratanyagát is. Az elsődleges források és a szakirodalmak mellett visszaemlékezéseket is felhasznált, azonban az ezekből nyert adatokat bizonyos szintű kritikával kezeli, mivel 50–60 év távlatából nehéz visszaemlékezni pontosan az eseményekre.¹ Tizenöt éves kutatómunkája során a szerző a levéltári kutatások, a magánszemélyektől összeszedett iratanyagok, valamint a szakirodalom átböngészése során nagy mennyiségű fotóanyagot is összegyűjtött. A kutatása során fellelt fotókból a könyvben több mint százat publikált. Minden egyes fénykép alatt részletes leírásokat találhatunk. A korabeli fotók mellett a konfliktus során bevetett repülőgép típusokról is vannak színes illusztrációk, pontos lajstromszámokkal, századjelvényekkel és a korban használt álcázófestésekkel.

B. Stenge Csaba bemutatja mind a két oldal légi erejét. Kitér a szemben álló felek gyengéire és erősségére.

A magyar hadsereg a néhány napos konfliktus során gyors győzelmet arat a szlovákok felett. A szlovákok elsősorban a légi erejüket voltak képesek bevetni a váratlanul meginduló magyar csapatokkal szemben, ugyanis Csehszlovákia szétesése után, az újonnan megalakult Szlovákia még nem rendelkezett ütőképes, egységes hadsereggel. Főként a képzett, hivatásos tisztekből volt hiány, mivel ezek többsége cseh területekről származott, és az ország felbomlását követően hazatért a szülőföldre. A légierőt figyelembe véve is hasonló volt a probléma. A pilótáik többsége nem volt eléggé felkészült, azonban elszántságban és kitartásban nem szenvedtek hiányt. A szerző elsődleges források segítségével bizonyítja azt, hogy a szlovák légierő a konfliktus folyamán nem állt a helyzet magaslatán. Sokkal jobb minőségű vadászgépekkel rendelkeztek, mint a magyar légierő, de a pilótáik felkészültsége sok kivétlnivalót hagyott maga után. Ezzel szemben a magyar oldal gyengébb minőségű gépekkel volt felszerelve, de a pilótáik messze jobban teljesítettek, mint szlovák ellenfeleik. A szlovák pilóták elszántsága és hősiességük azonban nem tudta ellensúlyozni a magyarok jobb felkészültségét. Ezért szenvedett a

¹ A visszaemlékezésekből származó adatok és az elsődleges források összevetésekor a szerző számtalanszor ellentmondásokba ütközött, ez is a visszaemlékezések pontatlanságának köszönhető.

szlovák légierő a konfliktus során hatalmas veszteségeket. A légierővel ellentétben a szlovák hadsereg a földi csapatokat nem tudta gyorsan mozgósítani, csak a kisegítő-, a rendvédelmi- és a félkatonai alakulatokat és csapattörödeket sikerült bevetni az előrenyomuló magyar hadsereggel szemben.² A magyar előrenyomulást pont a szlovák légierőnek kellett volna lassítania, amíg megérkeznék az ütőképesebb alakulatok.

A kutató részletekbe menően taglalja a hadi eseményeket, napra pontosan lebontva azokat. Külön foglalkozik a március 24-i iglói bombázással, amelyet a magyar légierő hajtott végre a szlovákok ottani repülőtere ellen.

A könyv végén kilenc jól használható függelék is találunk, amelyek jól kiegészítik a törzsszöveg mondanivalóját. A függelékekből bővebb felvilágosítást nyerhetünk a légierőknél a korban rendszerezített rendfokozatokról. Egy táblázatban összehasonlítja a magyar légierő, a szlovák légierő, a német Luftwaffe és a Brit Királyi Légierő rendfokozatait.³ Részletes technikai leírásokat találhatunk az összes repülőgéptípusról, amelyet a konfliktus során bevetettek. Eddig publikálatlan adatokat olvashatunk a légi győzelmekről, és a magyar légvédelmi alakulatok által lelőtt ellenséges gépekről is. A szerző külön foglalkozik az egyetlen, épségben elfogott szlovák *Avia B.534*-es vadászgép későbbi sorsával. Ezen függelékeken kívül találhatunk még a szlovák légierő személyi állományára vonatkozó adatokat, a konfliktus során kitüntetett magyar katonákról információkat, és végül, de nem utolsósorban rövid életrajzi leírásokat a harcok során légi győzelmet elért magyar pilótákról.

A könyv úttörő jellege a témában megkérdőjelezhetetlen. Rengeteg olyan új információt találhat benne az olvasó (legyen az a téma iránt érdeklődő vagy az eseményeket mélyebben kutatni akaró egyén), amelyet eddig nem publikáltak vagy pedig csak felületes információkkal rendelkezünk róla. Szakirodalomnak jól hasznosítható, és mivel angol nyelvű, ezért külföldön is használható. Véleményem szerint a szlovák történészek is nagy haszonnal forgathatják majd a könyvet.

B. Stenge Csaba: *Baptism of fire. The first combat experiences of the Royal Hungarian Air Force and Slovak Air Force March 1939* (Tűzkeresztség. A Magyar Királyi Légierő és a Szlovák Légierő első harci tapasztalatai 1939 márciusában). Helion & Company, Solihull, 2013. 128 o.

Bognár István

2 A konfliktus idején a szlovák hadsereg még a megalakulása elején volt.

3 A könyv elején a szerző megjegyzi, hogy a publikációjában megemlített rangokat az adott ország nyelve szerint fogja eredetiben közölni, mert az egyes országok hadseregeinek beosztásait sokszor nehéz és félrevezető lefordítani egy másik nyelvre.